

ANTROJI DALIS

MOKSLAS, MENAS, LITERATŪRA

Saturday supplement

1987 m. spalio mėn. 3 d. / October 3, 1987

Nr. 193(35)

KERTINĖ PARAŠTĖ

Kultūros istorijos lapai — tik po ideologine danga?

Švyturio 1987 m. birželio ir liepos numeruose yra spausdinamos Julijos Tverskaitės-Maceinienės dienoraščio ištraukos, pavadintos „Plebėjai iš 'Grosslitauen'“. Kol kas pasirodė tik du segmentai. Redakcija nesako, kaip ilgai dienoraštis bus spausdinamas. Paminima, kad išleistos intymesnės ir grynai šeima liečiančios dienoraščio vietos. Skaitytojai dienoraštis pateikiamas kaip laiko dokumentas. Nepaaiškinama, kaip jis atsirado valstybės archyvuose. Taip pat nerašoma, ar artimųjų atsiklausa (autorė mirė 1971 m.) dėl rankraščio spausdinimo.

Dienoraštis prasideda 1941 metų sausio 19 d. Berlyne. Čia matome pabėgėlių gyvenimą jaunos motinos akimis. Naktiniai bombardavimai, paliktųjų Lietuvoje artimųjų ateities neaiškumas, laukimas karo, kuris gal Lietuvą išgelbėtų. Gausu redakcinių pastabų: dienoraštyje minimi asmenys nušviečiami kaip „klerikalų veikėjas“, „hitlerininkų bendrininkas“, „buržuazinį nacionalistų ginkluotos gajos vadeiva“ ir t.t.

Štai kaip apibūdinamas „I laisvė“: „Propagavo fašistinę ideologiją, skleidė neapykantą tarybinėms tautoms, ragino bendradarbiauti su hitleriniais okupantais.“ Tekste išleidimai ženklina daugtaškiais (ir jų gana gausu). Vyksta dideli šuoliai tarp datų — neaišku, ar tai reiškia, kad Maceinienė tuo laikotarpiu dienoraštį nieko nerašė, ar tik redaktorius iškirpo.

Šios (kad ir sužalotos) dienoraščių nuotraukos yra labai įdomios. Jos svarbios ir būsimiems Antano Maceinos biografams, nes kai ką pasako apie jo rūpesčius, apie jo darbo įpročius ir metodiką. Štai 1941 m. rugpjūčio 28 d. rašoma: „Antanas nebegali nei skaityti, nei rašyti. Jis vėl ieško paguodos dailiojoje kūryboje, kaip ir visuomet, kai nerimas graužia. Ir rašo jis pusiau mistiškai „psalmes“ žemei, moteriai, Dievui, — ir maištas jame kyla prieš visą, ir vėl jis linksta pavargusia širdim prie Dievo kojų...“ Tokia pastaba gal bus labai svarbi Antano Jasmanto kūrybos tyrinėtoji. Šiaip iš ištraukų gauname labai simpatinę Maceinų šeimos vaizdą (ir Berlyne gyvenančių pabėgėlių aplamai), nes jie tikrai gyvena rūpesčių

ne tiek savo, kiek Lietuvoje pasilikusių ateitimi. Jie laukia karo ne dėl to, kad jame būtų žudomi „tarybiniai aktyvistai“ (kaip užsklandoje begėdiškai rašo redaktorius), bet dėl to, kad karas baigtų tą košmarą, kuriame Lietuva dabar gyvena.

Čia ir yra vargas: lygiai taip, kaip skaitytojai idomu ir miela sužinoti apie lietuvių istorijai svarbių žmonių gyvenimą, jų mintis ir planus tautai kritiškų laikotarpiu, lygiai taip pat yra skaudu ir liūdna, kad šie svarbūs dokumentai palydimi ne tik nepaustaburniškais įvadais ir užsklandomis, bet taip pat lygiai įžūliomis anotacijomis ir prasmę nuslepiančiais išleidimais (pavyzdžiui, reiškia baimė dėl areštų Lietuvoje, bet nėra jokios užuominos apie trėmimus į Sibirą). Nejauku matyti, kaip klasojama istorija: „Tomis siaubingomis dienomis LAF vyriausybė, naikindama socialistinius iškovojimus, atkurdamą buržuazinį valstybės aparatą, įsteigė ginkluotus būrius, kurie naikino tarybinį aktyvą, tarybinius karius ir terorizavo darbo žmones, priitarusius tarybinei santvarkai. LAF vyriausybės organai organizavo masines žudynes.“

Nežiūrint kaip idomus ir vertingas šis Julijos Maceinienės dienoraštis, šitoks jo dabartinis paskelbimas *Švyturio* rikiuojasi į kultūrinės šventvagystės kategoriją. Čia paimamas asmeniškas žmogaus išsakykimas ir tada ideologiniams tikslams juo piktnaudžiaujama. Tekstas ivelkamas į tokius melagingus ideologinius rėmus, kad dabartinei kartai jis ateina sužalotas, kai tuo tarpu čia yra autentiška to laikotarpio rašytinė išraiška, kurios išliekančia vertė sudaro tiek jos faktinė, tiek jos emocinė tiesa.

Sakykime, kad visa šita ideologinė danga tebuvo kaina, ten privaloma mokėti (kaip ir panašiais atvejais už publikuojamą medžiagą už patį šių dienoraščių paskelbimą. Kadangi tuo tegalime džiaugtis, kitką tenka nuryti, kaip esame jau įpratę čia save raminti. Bet ir tada vis vien lieka pora klausimų. Pirma, ar ta ideologinė danga turėjo būti priitaikyta šitam dokumentui tokiu neatlyžtamu nuožmumu? Ir žvelgiant į ateitį, ar galima

(Nukelta į 2 psl.)

Blogio problema Maceinos „Jobo dramoje“

KĘSTUTIS SKRUPSKELIS

Netikra religiška yra ir ta epocha, kurios metu žmogus bažnyčioje sėdi, užsidėjęs koją ant kojos, tarsi savo bičiulio salone (p. 200).

nes

Dievo baimė yra sudedamasis religijos pradas, kurio krikščionybė neišnaikino, bet tik ji apvalė nuo žemiškiųjų priemonių. Ji parodė, kad religinė baimė yra ne fizinį gaivalų nusigandimas dėl jų kūninės grėsmės, bet pačios egzistencijos suvirpėjimas, stipresnio buvimo akivaizdoje (p. 201).

Cituojau Antano Maceinos *Jobo dramą* — tai vienas iš jo ankstyvesniųjų veikalų, išleistas 1950 metais — kurio tikslas, autoriaus žodžiais, yra „duoti teistinio egzistencializmo apmatus“ (p. 5). Maceina pabrėžia skirtumą tarp baimės, kaip atsiliepmo į tam tikro daikto sukeltą pavojų, ir siaubo, žodžiais neišsakomo, kuris kartais mus nustelbia, lyg be jokios priežasties, be jokio reikalo. O siaubą Maceina laiko religijos versme, nes tai kaip tik ir yra tas „egzistencijos suvirpėjimas“, stipresnio buvimo akivaizdoje“. Tokia stipresnė būtybė mus nusibūria ne savo grasinančiais veiksmiais, ne pikta valia, bet pačiu savo buvimu. Apaštalai, įvairiomis progom, Maceina pabrėžia, buvo siaubo apimti. Susitikimą su stipresne būtimi vaizduoja kad ir šis anglų literatūroje žinomas vaizdelis: pragarų buvimas yra toks silpnas, toks šmėkliškas, kad visi jo begaliniai plotai išsitenka mažiausiam tikrovės paviršiaus plyšelyje. O prie dangaus besitartinančiam žmogui, menkiausia žolė, lyg koks peilis, pjausto kojas, nes dangiška žolė yra stipresnė, tikresnė už žemišką būtybę.

Svarbu čia prisiminti, kad Maceina, pripažindamas tomistinių Dievo buvimo įrodymų tikrumą, tvirtina, kad religinėje plotmėje tokie įrodymai yra visai neveiksmingi. Tvirtinimus, kad Dievas yra, kad Jis sukūrė pasaulį, Maceina skiria prie pačią rastų mokslinių tiesų, kurios pasiekia žmogaus būties paviršiuje, neperskverbia jo gelmių, jo nesukrečia ir todėl nepažadina tikėjimo, kuris vienintelis gali pagrįsti mūsų santykius su transcendencija. „Mūsų religija nėra atremta į išfilosofuotą Dievą“ (p. 184). Religijai reikia, kad žmogus su Dievu susitiktų ir tai tegali atsitikti žmogaus patirtyje. Todėl Maceina, palikdamas nuošaliai argumentus bei analizę, tyrinėja konkrečią patirtį, patirtyje ieško

*Paskaita, skaityta Antano Maceinos akademijoje šių metų rugsėjo 20 dieną Chicagoje.

damas tų prosvaitėlių, kuriomis žmogui kalba transcendencija. *Jobo dramoje* Maceina tokių prosvaitėlių ieško kančioje bei baimėje:

Todėl Jobas ir pasisiūlė autoriui kaip pavyzdys žmogiškojo buvimo sklaidai kančios situacijoje, nes kančia yra suaušta su visu mūsų buvimu. Ji yra mūsų palydas visą žemiškąjį mūsų gyvenimą. Pats mūsų buvimas vyksta kančioje. Todėl kančioje, tarsi kokiame veidrodyje, galbūt aiškiausiai ir atspindi mūsų buvimo savybės. Jobo drama yra viso žmogiškojo buvimo drama. Mes kiekvienas esame didesnis ar mažesnis Jobas (p. 9).

Ir dar viena citata:

Susimąstęs kančios akivaizdoje, Jobas klausia, kokią prasmę turi jo nelaimės, jo skausmas, apskritai visas žmogiškasis jo gyvenimas, atsidūręs ties nebūties bedugne ir grašomos mirties. Visos jo kalbos sukasi aplinkui šią vieną pagrindinę mintį. Tačiau būdinga yra tai, kad Jobas niekur savo kalbose neduoda atsakymo į savo klausimą. Jis visą laiką tik klausia (p. 72).

Šitoje citatų pynėje išryškėja vedamoji *Jobo* dramos mintis: žmogus, paskendęs kasdienybėje, nemato, kiek iš tikro jo buvimas yra trapus, nuo kito priklausantis. Kančia bei baimė, kasdienybės ramumą sugriaudama, žmogų verčia žmogaus priklausomumą konkrečiai patirti ir tuo ji stumia žiūrėti į anapus, į transcendentinę savo buvimo versmę. O religija ir yra toks konkrečiai išgyventas susidūrimas su savo buvimu pagrindu. Maceina tvirtina, kad

Atkritimas į paprastą kasdieninį buvimą yra anoji didžioji apostazija, kurios grėsmė mums piešia Apokalipsė ir kuri ištinka ne tik ištisus luomius, bet net ištisas tautas ir ištisus kontinentus (p. 187).

Ir toliau,

Egzistencija, ne banalus kasdieninis buvimas, yra toji plotmė, kurioje žmogus susitinka su Dievu (p. 187).

Kasdienybėje žmogus tik rūpinasi valgiu ir miegu; egzistencijoje — lyg aukštesnėje žmogaus buvimo plotmėje — jis mato savo priklausomumą, ieško savo transcendentinės versmės, apsisprendžia ir veikia. Bent *Jobo dramoje*, į Dievą Maceina nemato kito kelio. Tik mus ligi pamatų sukrečianti kančia, baimė gali sugriauti kasdienybės ramumą ir žmogų pakelti į egzistencijos plotmę. Ir todėl be kančios negalėtų būti ir religijos.

Maceinos tezė nėra ta banali, marksistų dažnai kartojama tezė, kad religija atsirado, kada gamtos moksluose neišsilaivinė žmonės pradėjo ieškoti priemonių apsisaugoti nuo žalingų gamtos jėgų. Maceinos tezė panaši, bet ir labai skirtinga... Žinoma, Perkūnui dievaiciui prakalbėjus, vieni melsis ir prašys, kad žaibai į juos nepataikytų. Tokia malda, tai savotiškas burtininkavimas, o ne religija. Kiti audros metu taip pat melsis, tačiau jų malda bus jų bu-

Dr. Kęstutis Skrupskelis, University of South Carolina filosofijos profesorius, skaito paskaitą Antano Maceinos akademijoje šių metų rugsėjo 20 dieną Jaunimo centre, Chicagoje.

Nuotrauka Jono Kuprio

vimo netikrato išpažinimas. Ir, pagal Maceiną, tokia malda jau siekia religijos plotmę.

Taigi: pagrindinė *Jobo* dramos tezė — be kančios negali būti ir religijos.

O kaip mes šiais laikais atsiliepiame į kančią ir baimę? Ogi labai paprastai: nueiname pas daktarą ir paprašome piliulės. Flaimės jausmas yra išugdes viena iš pagrindinių šių dienų pramoninių: visa Amerika knibžda įvairiausio plauko terapeutais, o į terapeutų eiles jungiasi vis daugiau ir daugiau kunigų. Lietuviškai šiuos įvykius neseniai svastė kunigas Antanas Paškus, *Asmuo ir laisvė*, p. 129:

Atrodo, kad vadinamuoju terapiniu mentalitetu persunkta Vakarų kultūra užkrėtė visų pirmą dvasiškąją galvą. Iš jų ligos bacilos buvo perneštos, kartais ir prievarta, į pasauliečių eiles. Tokiu būdu psichologinio mentalite-

to įtaka palietė visus krikščionybės pavidalus: teologiją, liturgiją, katechetiką, dvasiškąją ir visuomeninę gyvenimo stilių ir aplamai visą krikščionišką moralę.

Terapinės krikščionybės čia net nemėginsiu vertinti. Kiekvieną atvejų tokia krikščionybė stovi kaip maceiniškos krikščionybės visiškai priešingybė. Maceinos žodžiais kalbant, terapinė krikščionybė, siekdama, kad žmogus nepajustų kančios bei baimės, verčia žmogų pasilikti kasdieniniame buvime, neleidžia jam pakilti į egzistencijos plotmę, tuo uždarydama vienintelį kelią į transcendenciją.

Jobo drama yra ankstesnis veikalas ir šio fakto negalime užmiršti. Vėliau savo pažiūrą Maceina šiek tiek sušvelnino. Pavyzdžiui, veikale *Filosofijos kilmė ir prasmė* (1978) Maceina tvirtina, kad kasdienybę pralau-

žia ne vien tik kančia, bet ir nuostaba bei abejonė. Tačiau jis pabrėžia: nuostaba — be kančios — paremtas mąstymas dažnai esti lėkštai optimistiškas.

Visa tai rodo, kad nuostaba igalina mąstytoją sugauti tik vieną būtybės pusę, aną... auksu atausą dienos skarą. Bet ji pastoja mąstymui kelią į tamsiąją tos pačios būtybės pusę, į aną... nakties bedugnę, kuri mus baugina ir sukrečia... Nuostabos vedamas filosofas užtat ir nėra mąstytojas apskritai. Tai greičiau tik tam tikros skirtinos būklės apmąstytojas, būtent: būklės be blogio (p. 74).

Ir abejonė tegali paliesti tik patį buvimo paviršių. Tokiu būdu toks *Jobo* dramos tezės sušvelninimas yra labai menkas. Ir *Filosofijos kilmė ir prasmė* veikale Maceina pasilieka prie nuomonės, kad giliausią mąstymą iššaukia tik kančia:

Užtat kančia nėra mums tik iš paviršiaus primestas dalykas, tarsi būtume užsigavę koją į kelio akmenį. Kančia yra mūsų pačių kaip maišaties savimonė, todėl perskverbia visą mūsų būtybę su visomis jos galiomis: mes kenčiame visų savių; nėra nieko mumyse, kas būtų kančiai atsparu. Ir tik tai pergyvendami, pradėdami klausyti ir filosofuoti (p. 108).

Tiesa, Maceinos terminologijoje, kančia yra blogio patyrimas: „Blogis ir kančia remiasi vienas kitu. Blogis yra objektyvinė kančios pusė, o kančia yra subjektyvinis blogio patyrimas“ (p. 108). Ir tokiais aplinkiniais keliais prieiname prie temos: blogio problema Maceinos *Jobo dramoje*.

Ką Maceina sako apie šį blogio siautėjimą, kuris, kasdienybę griaudamas, veda mus prie transcendencijos? *Jobo dramoje* jis nurodo tris pagrindines savybes: blogio siautėjimas turi būti intensyvus ir iš mūsų iššaukti skundą. Paprastas skausmas, nusivylimas, nerimas, visa tai nesudaro to blogio siautėjimo, kurį Maceina turi omenyje. Tokias kančias galime pakęsti, iš tiesų jas savom jėgom nugalėti. Nors Maceina to ir nesako, atrodo aišku, kad nugalėtas skausmas tiktai didintų žmogaus pasitikė-

(Nukelta į 2 psl.)

Antano Maceinos akademijos muzikinę programą atlieka pianistas Manigirdas Motekaitis ir fleitistė Asta Šepetytė. Nuotrauka Jono Kuprio

Šiame numeryje:

- Apie Julijos Tverskaitės-Maceinienės dienoraščius • Blogio problema Maceinos „Jobo dramoje“ • Nuomonės ir pastabos • Vakaras su Judita Vaičiūnaite ir Vytautu Kubilium Chicagoje • Pokalbis su Antro kaimo prievaizda • Jono Gintario eilėraščiai • Fotografas rudenį • Lituanistikos instituto suvažiavimo programa • „Freedom to Read“ žymuo Tomui Venclovai

Blogio problema „Jobo dramoje“

(Atkelta iš 1 psl.)

jimą savom jėgom. Tokiu dėsniu remiasi sporto treniruotės, įvairios karinės pratybos. Kai kurios primityvios gentys reikalauja, kad brestantys jaunuoliai patirtų daug pavojų, daug skausmo. Maceinaška kancija, priešingai, turi naikinti mūsų pasitikėjimą savom jėgom. Ji turi griauti, naikinti, tiek žmogaus turtus, tiek jo kūną, nes visa tai mus riša prie kasdienybės. Todėl Jobo istorija ir yra Maceinai tokia paranki: Jobas prarado visus savo turtus, o jo kūną apsidėjo ligos ir votys. Jobas suprato, kad savo jėgom taip žiauriai siaučiančio blogio nugalėti jis jau negali. Maceinos terminais, Jobo nelaimės sukrėtė pačius jo buvimo pamatus. Ir todėl Jobas pradėjo skųstis, nes „skundas atsiranda tik kraštinėje situacijoje, tik tada, kai žmogus atsiduria prie ribos. Čia jis atsistoja priešais nebūtį, paregi savo negalią nebūtį pergalėti ir todėl pradeda skųstis“ (p. 105). O Jobo skundas, galima pridėti, čia iškyla, kaip priešingybė kareivio ar sportininko pasididžiavimams.

Antru atveju, ryškus faktas, kad Jobas kentėjo be jokios kaltės, jį ištikusios nelaimės nebuvo jo paties nupelnytos. Jobo kancija nebuvo bausmė. Jobo draugai jį ištikinę, kad pirmą žmogus nusideda ir tik paskui kencija; kad nėra nė vieno, kuris prieš Dievą yra teisus. Jobas visus tokius aiškinimus atmeta, nes jo sąžinė jokio nusikaltimo neranda. Maceina tvirtina, kad Jobo draugų aiškinimai „yra atsiradę iš viršaus, pakuždėti smėkliškos kasdienybės ar abstraktybės“ (p. 67). Draugų žodžiai tėra tik loginiai kūriniai, „asmeninio likimo jie neišsprendžia, nes ne

šio likimo jie yra pažadinti“. Aišku, draugų žodžiai yra bendrybės — jie tinka kiekvienam. Jobo draugai lygiai tais pačiais žodžiais guostų kiekvieną: kiekvienas kencia, nes kiekvienas nusideda. Prieš tokią bendrybę Jobas iškelia savo asmeninį buvimą: jo paties sąžinė nerado jokios kaltės.

Trečiu atveju, reikia kreipti dėmesį į faktą, kad Jobas savo padėties nesupranta. Nežinodamas, kodėl jis kencia, jis nemato savo kancijoje jokios prasmės. Pagal Maceiną,

Jeigu žmogus žino, kodėl jis kencia, šitas žinojimas pripildo jo dvasią kartais net dideliu džiaugsmu. Kankinių istorijoje nėra skundo. Kankiniai eidavo į areną ne skusdamiesi, bet dažnai giedodami, o visados meldamiesi ir pradžioje, kad savo krauju turi progos paliudyti tiesą. Jie žinojo, kodėl jie kencia ir kokios prasmės yra šita jų kancija (p. 105).

Maceina pabrėžia, kad Jobas tiksliai klausia, ir kad jam žodinio atsakymo nėra ir negali būti. Idomi čia Maceinos argumentacija: pagal tradicinį blogio aptarmą, blogis yra tam tikras trūkumas, nebuvimas to, kas turėtų būti. Bet žodžiais išsakyti galima tik tai kas yra; nebuvimą galime išgyventi, bet negalime jo apibūdinti. Ir todėl blogio prasmės iš tikro negalima nusakyti; toks kalbėjimas būtų blogio su- daiktinimas, jo pavertimas būtybe, tam tikra gera bei naudinga dailto savybe. Maceina rašo:

Jeigu mirtis yra natūralus gyvybės rezultatas, jeigu kentėjimai yra signalai egzistencijai išlaikyti, jeigu klaida yra akstinas mokslo, o nuodėmė dorovės pažangai, va-

dinasi visi šitie blogiai yra pozityvūs dalykai. Gryna stoka, kuria yra blogis, juk negali būti nei rezultatas, nei signalas, nei akstinas. Čia, jeigu mes blogiui šia reikšmę prisikiame, tuo pačiu suteikiame jam pozityvaus turinio ir padarome jį nebe blogiu. Ir tai yra neišvengiamas proto likimas (p. 216).

Maceina čia primena seną filosofinį tvirtinimą, kad blogio negalima nei pažinti, nei išreikšti, nes blogis, būdamas paprasta stoka, neturi jokio turinio. Ir todėl, kaip matėme, Jobas tiksliai klausia; jam niekas neatsako ir atsakyti negali, nes jo klausimas žodinio atsakymo neturi.

Pagal Maceiną, nėra žodinio blogio problemos sprendimo; tačiau yra egzistencinis atsakymas blogio sąvokėjimui. Blogio ištiktas, žmogus gali apsispresti ir veikti. Egzistenciniam blogio problemos sprendimui Maceina skiria tiksliai kelias užuominas. Išsamiau, bent Jobo dramoje, jis nepasisako. Čia tuojau:

Kai gyvenimo smūgių ištikta mergaitė nušoka nuo tilto i upe, ji blogio klausimą irgi išsprendžia. Kai mylimosios apvilta ir apgautas vyras apsiūvelka misi- onieriaus sutaną ir iškeliauja į Afriką, jis padaro taip lygiai griežtą sprendimą: blogio atžvilgiu, kaip ir anoji mergaitė. Visi šie sprendimai yra egzistenciniai. Visi jie yra individualūs. Visi jie nepaprastai reikšmingi kiekvieno sprendėjo egzistencijai. Blogis tik šitaip ir yra išsprendžiamas (p. 219).

Pagal Maceiną, paties Jobo egzistencinis sprendimas yra blogi iškeisti. Savo apsisprendimu Jobas palieka savo sugriautą kasdienybę ir savo buvimą atstato

Antano Maceinos akademijoje šių metų rugsėjo 20 dieną Chicagoje: (iš kairės) Vytautas Skuodis, Lietuvos konsulas Vaclovas Kleiza, dr. Adolfas Damušis, Jadvyga

Damašienė, akademijos paskaitininkas dr. Juozas Girnius, tėvas Jonas Borevičius, S.J., ir dr. Antanas Razma, akademijos rengimo komiteto pirmininkas.

Nuotrauka Jono Kuprio

jau visai kitais pagrindais. Jo naujas buvimas remiasi transcendencija. Jobas „elgėsi čia taip, kaip ana sužeista jūrų sraigė, kuri savo žaidimą užtaiso perlu“ (p. 225).

Keli žodžiai pabaigai. Niekur Maceina nesvarsto techninio-medicininio blogio problemos sprendimo. Jobo dramoje teradau tik vieną užuominą šita linkme:

Votimis aptekusiam žmogui reikia pašalinti votis, o ne duoti tie- gul ir gražiausią traktatą apie kancijos prasmę. Nutraukite ty- la, Jobo draugai pamiršo, kad jie yra ne filosofų draugija, susijusi vie- na gražų vakarą pasikalbėti apie kanciją (p. 77).

Nuomonės ir pastabos

Netrafaretiniai prašymai

Smagu, kad galima pasidžiaugti kurio nors renginio ar minėjimo sekme. Rugsėjo 20 dieną Chicagoje suvuošta akademija filosofo Antano Maceinos atminimui pagerbti buvo turininga ir kultūringa. Kone penkias valandas trukusi popietė prasidėjo šiemet Vakarų Vokietijoje mirusio Maceinos intencijai skirtomis mišiomis, į kurias buvo įtraukti ir prasmingi Antano Jasmanto (Maceinos) eilėraščiai. Po trumpo pertraukos, kurios metu susirinkusieji pasivaikšino Jaunimo

centro kavinėje, su Maceinos gyvenimu ir darbais supažindino filosofai Juozas Girnius bei Kęstutis Skrupskelis, o su jo eilėmis — poetas Kazys Bradūnas. Įvadinį žodį tarė rengimo komiteto pirmininkas dr. Antanas Razma, kuris į sceną pakvietė minėjime apsilankiusi, 7 metus Sovietų Sąjungoje kalintą žmogaus teisių gynėją Vytautą Skuodį. Meninę programą, atitinkančią renginio tematiką, pasigėrėtinau atliko pianistas Manigirdas Motekaitis ir fleitistė Asta Šepetytė. Bendras įspūdis buvo daugiau negu geras. Neišvengta mažų nesklaidumų, pavyzdžiui, programa galėjo būti trumpesnė, buvo galima labiau pabrėžti Maceinos filoso-

Kertinė paraštė

(Atkelta iš 1 psl.)

tikėtis, kad atvirumo eros paraštėje įsidiegs pagaliau ir Lietuvos spaudoje tos humaniškumo ir dvasinio kultūringumo vertybės, kurias ji iki šiol nuolat ir net su dideliu patosu deklamuoja? Ar ne šios vertybės saisto visus mus, kada žvelgiamo į kitų, ypač mūsų bendramyšių, artimųjų, kadangi lietuvių, pergyvenimus, kurie ir sudaro tautos istorinę patirtį, suastą su didele asmenine kancija? Ar jos nediktuoja, kad kito žmogaus skausmą, net ir to skausmo dabartinį tik atminimą, turime liesti atsargiai, su pagarba ir su užuojauta, o ne kaip Jobo draugai, griebdamiesi pasauližinių argumentų? Tokių pergyvenimų liudijimo panaudojimas kaip įrankio bet kokiems visuomeniniams, kolektyviniams propagandinams tikslams nužmogina mus pačius.

a. ir a.

finius raštus ir mažiau iškelti jo poeziją, bet tai teigiamo įspūdžio nepakeitė.

Tik viena, maža pastaba. Mišiu maldose pasigedau kelių įpras- tinių, bet, gink Dieve, netrafaretinių prašymų: ištermės lie- tuviams, kalinamiems už žmo- gaus ir tautos teisių gynimą Sovietų Sąjungoj ir...laisvės Lie- tuvai. Nei viena, nei kita malda nebūtų nepakenčiamai prailgi- nusi mišias ar „sugadinusi maldų ritmą“ — teko nugirsti tokį pasi- teisinimą. O jei galvojame, kad visagirdinčiam ir visaižinančiam Dievui nebereikia garsiai pri- minti, ko mes norime, tai galioja ir visiems kitiems prašymams bei maldoms. Be to, juk kunigai Ka- talikų Bažnyčiai niekada nepa- miršta prašyti Dievo palaimos.

Eglė Juodvalkė

Poetinis žodis ir literatūriniai rūpesčiai

Judita Vaičiūnaitė
ir Vytautas Kubilius
Chicagoje

Penktadienio, rugsėjo 18 dienos, vakarą Jaunimo centro mažojoje salėje, Chicagoje, įvyko literatūros vakaras su svečiais iš okupuotos Lietuvos — poete Judita Vaičiūnaitė ir literatūros kritiku Vytautu Kubiliu. Gausiai susirinkusių pasveikino Liūtas Mockūnas, supažindindamas su vakaro programos eiga ir pakviesdamas dr. Violetą Kelertienę, Lituanistikos katedros Illinois universitete Chicagoje profesore, įvadiniam žodžiui apie iškilią Lietuvos poetę Juditą Vaičiūnaitę ir jos kūrybą. Dr. Kelertienė Juditą Vaičiūnaitę apibūdino kaip lyriškai einančią Salomėjos Nėries pramintais keliais, pagarsėjusią už Lietuvos ribų, ypač Ukrainoje ir Latvijoje, kur ji turi ir pasekėjų iš jaunųjų poetų. Jos kūrybą sudaro poezija, pjesės, o taipgi poezija ir pjesės vaikams. Dr. Kelertienė chronologiškai eile pateikė Juditos Vaičiūnaitės išleistų knygų sąrašą, kurių yra tikrai daug. O jos poetinį braižą pirmiausia apibrėžė kaip polinkį į urbanistinį peizažą. Lietuvių poezijoje šitai tema- tikai atsidėjusių poetų gretos dar ir šiandien tebėra retos. Ar Vaičiūnaitė atmata gamtą? Ne visiškai. Nors jos poezijoje neberan- dama kaimo idealizavimo, tačiau joje gamta tebealsuoja — ji veikia kaip magnetofoniška muzika, kaip priemonė jausmų raiškiai. Pavyzdžiui, gėlės yra poetės mėgiamiausias semantinis laukas. Tik gamta lieka antrame plane. Pirmajame jos kūrybos plane yra miestas. Tai jos natūrali aplinka. Kitos svarbios jos temos: žmogiški santykiai, švelni erotika, mitologija ir Lie- tuvos istorija.

Vytautas Kubilius

Judita Vaičiūnaitė

Algirdas Titus Antanaitis paskaitė dvi ištraukas iš Juditos Vaičiūnaitės išspausdintų biografinių nuotrų. Tai du epizodai iš poetės praeities. Pirmasis sukasi apie jos tėvą — Petrograde pusbadžiu gyvenusį studentą, vėliau Lietuvoje dėsčiusį universitete, ir tėvo pirmąją žmoną — anglo inžinieriaus ir vokiečių dukterį, vėliau Amerikoje dirbusią juodų mergaičių mokykloje. Poetės pergyvenimo centre — šios gražios moters nuotrauka, kurią gaubia tos ankstyvosios, iširusios meilės paslaptis. Antrasis epizodas — poetės jaunystės iškarpa. Jai šešiolika, ji mokosi gimnazijoje, skambina pianinu, lanko Juozo Gruodžio studiją. Bet Laisvės alėja vaikščiodama ji jau tada dėsto žodžius: „Virš miesto nuobodaus, dulkėto/ Iš kur toks tytras ir gražus dangus?“ Išorėje ji nedrąši ir šalta, o vidų lieps- noja. Rašo eilėraščius. Eilėraščiai

lyg atstoja dienoraštį, kurio ne- veda. Baigia mokyklą, nusikerpa kasas, palieka Kauną visam laikui. Vilniuje įstoja į uni- versitetą studijuoti lituanistikos. Dar lanko Tallat-Kelpšos muzi- kos mokyklą. O ją pabaigusi atranda, kad „niekada daugiau neatsisėsiu prie pianino. Liks tik eilėraščiai, baltas popieriaus lapas...“ Ir tada sėdasi prie stalo. Išėjusi skaityti savo eilėraščius, poetė Judita Vaičiūnaitė klausy- tojus perteikė platų nuotaikų ir temų spektrą. Pirmajame kalbėjo apie prieškarinę siuvamą mašiną ir motinos šiltą prisilietimą. Toliau iš vaikystės iškyla bron- ziniai liūtai, saugojantys Karo muziejų Kaune. Niekas jų iš širdies neišims — „teka vaikystės šviesa išdraikytas bronziniais karčiais“. Eilėraščiui „Katedra“ kalba apie baudžiauninkus, susi- rinkusius virš karališkų karstų, o apie pačią katedrą, kaip išlie- kančią „baltumui, erdvei,

amžinybei“. Nuostabiai trapiai ir sugestyviai nuskambėjo „Barka- roles“ — čia dainuojama apie vilnelę ir „mažytę Vilniaus Ve- neciją su popierine valtele“, kur „veša neužmirštus, kurios niekada nenubluks“. Kreipia- masi: „O valty, o viltys, o vėjai“ ir prašoma „praleist mano valtį pro arką“. Atsako „tik vilnys, tik vilnys“. Temą tęsė tolimesnis eilėraščiui „Gedimino dukters“, kurioms sakoma: „laukinės ir kil- nios, klaupkites sutuoktuvėm koplyčioj, tik neužmiršk Vil- niaus“. Ciklą „Trakai“ sudaro trys žiemos sonetai: čia karaimų „trys langai“, „pilies griuvė- siuose per mėlynas balandis“, i nišą statomas žibintas, prieš akis skleidžiasi „pražydusi žibuoklė“ ir tikima, kad „per šimtmečius čia ežerynai roges ves“. Užsklandai „Senų foto- grafių“ ciklas, kur žvelgiama į Žemaitę, Gabrielę Petkevi- čaitę-Bitę, Lazdynų Pelėdą ir

pabaigoje Šatrijos Raganą — pastaroji kalba iš fotografijos ir „ta kalba, lyg garsas iš vaikystės toliu, įsakmi“.

Dr. Bronius Vaškeliš, Lituanis- tikos katedros Illinois univer- sitete Chicagoje vedėjas, pristatė literatūros kritiką Vytautą Kubilių, nurodymas jo inaišą ir lietuvių literatūros mokslą. Jį sudaro plačios poezijos, poetinių stilių, lietuvių literatūros raidos ir jos sąsąj su pasauline lite- ratūra studijos. Vytautas Kubilius yra: paruošęs ir atskirų poetų monografijų, iš kurių minėtinos Jurgio Baltrušaičio, Fausto Kiršos, Vytauto Mačer- nio. Yra parašęs studijų ir apie išeivijos rašytojus. Dirba Lietuvos Molisų akademijos Lie- tuvių kalbos ir literatūros insti- tute. Doktorį disertaciją apie dvi- dešimtojo amžiaus lietuvių lyriką apgynė 1972 metais. Truko šešeri metai, kol Maskvoje jam buvo pri- pažintas daktaro laipsnis. Pokal- bį su dr. Vytautu Kubiliu tema: „Dabartinis persitvarkymas So- vietų Sąjungoje ir lietuvių literatūra: praeitis, dabartis ir lūkesčiai“ dr. Vaškeliš pradėjo tiesmuku klausimu: kas per su- tvėrimai yra viešumas ir persi- tvarkymas?

Vytautas Kubilius pasakė, kad tai labai sunkus klausimas, bet gal tiksliausia tai suprasti kaip priemonę, kuria pasinaudodamas Gorbachiovas siekia pertvarkyti ekonomiką, nuvalyti biurokratiz- mą ir sustingimą. Viešumo politika tam yra būdas. Kaip pavyzdį to, kas prieš penkerius metus nebūtų galėję dėtis, nurodė Komjaunimo tiesoje iškeltą epizodą, kur tardytojas apmušęs vaikina, ir tokių veiksmų pa- smerkimą. Tai nauja atmosfera ir Lietuvos viešajame gyvenime. Ka- ji reikiama literatūrai? Ją labai sėkmingai pasinaudojo rusų literatūros sferos — dabar spausdinami tokie kūriniai kaip Anatolio Rybakovo *Arbato vaikai* apie Kirovo nužudymą, kurį or- ganizavo Stalinas, Aleksandro

Tvardovskio (mirusio prieš 10 metų) poema „Atminimas“, kurioje vaizduojami jo tėvai, vežami į Sibirą, Anos Achma- tovos „Requiem“, Platonovo romanai su šurpiais artėjančios kolektyvizacijos vaizdais, kitas veikalas apie ištremiamą vieną Kaukazo tautele. Rusų literatū- roje jaučiama, kad reikalinga yra sukritikuoti moraliskai konser- vatyvias jėgas, kurios laikosi už asmenybės kulto ir Stalino. O tai ir daro šie kūriniai.

Skaitant Lietuvos spaudą, krito akin, kad Rašytojų sąjungos ple- nume šių metų balandžio mėnesį kalbėta apie senas žaizdas. Kokia dabar leidėjų ir kūrėjų padėtis Lietuvoje, klausė dr. Vaškeliš. Ją Vytautas Kubilius nušvietė, pažymėdamas, kad tame plenu- me (kurio medžiaga buvo išspaus- dinta *Pergalėje*) buvo griežtai pasisakyta prieš mūsų literatūros „klasikų kupiūravimą ideologi- niais pagrindais. Jau 1955 metais šioji praktika buvo pasmerkta, bet vėl buvo grįžusi ir net i Li- tuanistikos seriją (leidžiamus lietuvių klasikų) buvo įsis- kverbusi. Dabar bent Vagos leidykla sakė, kad toliau tai nebus toleruojama. Maironio 125 metų jubiliejaus išvakarėse ruo- šiamoj jo raštų laidoj bus atstatyta jo eilėraščių originali tvarka, bus grąžintos didžiosios raidės (pvz., „Ačiū Tau, Vieš- patie“). Leidžiamiesiems Vinco Mykoliaičio-Putino raštams (13 tomų) bus grąžinta „Kelių ir kryžkelių“ eilėraščių tvarka, o ten kur pats autorius buvo vėliau pakeitęs savo religinius įvaiz- džius kitais, bus atstatyti ori- ginalieji. *Alturių šešėly* bus išleistas be kupiūrų. Numatoma spausdinti ir Vinco Kudirkos raštus — bent grožinius. Pla- nuojama lietuviškų romanų seri- ja (iš viso 40) — ją buvo norėta pradėti su Vinco Pietario *Algi- mantu*, ir todėl visas projektas buvo sustojęs. Dabar, atrodo, jis bus vykdomas. Numatoma leisti Sofijos Kymantaitės-Čiurlio-

nienės raštus — dėl jos nebaigto romano publikavimo iki šiol buvo problemų, jos taipgi, atrodo, yra nugalėtos.

Dr. Vaškeliš paklaustas, ar yra naujų žadančių talentų, Vytautas Kubilius pripažino, kad buvo „stagnacijos periodas“. Rašytojai ieškojo neutralių scenų, leidosi į kosminę erdvę. Kino scenaristai rašė nusizūręje ir anglų kalba romanus. Kubilius tai pavadino „eskapizmu“. Šitokio pobūdžio kūryboje nėra jokio konkretumo, jokių problemų, vengiama spren- dimo. O tai literatūrą nuelektrina ir literatūra silpnėja. Tačiau ji pati be postūmio iš visuomenės, be atmosferos pasikeitimo negali šios sunkenybės įveikti. Dabar gal ir galės išsivaduoti. O dėl naujų talentų? Prozoje įdomiausi ban- dymai yra moterų rašytojų. Gal dėl to, kad joms ne tiek svarbūs karjeros klausimai, joms artimesnės egzistencinės pro- blemos — kaip išauginti vaikus, kaip išsaugoti meilę, jos įstengia pasiekti didesnio reikšmingumo savo kūryboje, negu vyrai savo protingumu. Iš tokių naujų rašytojų suminėjo Ivanoskaitę, parašiusią pjesę, kurios herojai yra narkomanai, Skabliauskaitę. Iš provaisčių nurodė, kad pirmą kartą mūsų literatūroje kalbama apie erotinį gyvenimą atvirai ir giliai — lietuvių literatūros mastu tai šviežias ir atviras tos žmogaus gyvenimo situacijos atskleidimas. Poezijoje šviežias naujas balsas yra Gintaro Pa- tacko.

Toliau vystydamas šią temą, dr. Vaškeliš pažymėjo, kad išeivijoje nuomonė susidarome tik iš sunkiai gaunamos literatūros iš Lietuvos, todėl idomu būtų dr. Kubiliaus nuomonė apie lietuvių literatūros padėtį aplamai. Ar poezija tikrai yra stipriausias mūsų literatūros žanras? Taip, sakė Kubilius, jis laikosi tos nuomonės. Poezijoje sutelktas

(Nukelta į 4 psl.)

Ne tik linksmina, bet ir moko...

Pokalbis su Antro kaimo prievaizda Algirdu Titum Antanaičiu

— Visada smagu, atėjus rudenį, čekagiškiams sugrįžti į Antrą kaimą. Ypač kad kiekvienais metais Jūsų teatras sugeba parodyti ką nors nauja ir šviežia, nušviesti dar kai kurias ligi šiol į Jūsų spektakrą nepatekusias gyvenimo kertes — ar tai lietuviškam Marquette Parke, ar pasaulinės politikos sluoksniuose, ar už jūrų marių „realiai egzistuojančio“ socializmo varginamoje tėvynėje. Kuo žadate nustebinti žiūrovus šiemetiniuose Jūsų spektakliuose?

— Jeigu į šį klausimą atsakysiu nuodugniau, tai nedaug beliktų ko klausti. Iš tikrųjų Antro kaimo tikslas nėra žiūrovus kuo nors nustebinti, o tik juos nuiteikti, pralinksinti, suteikti jiems pramogą, tame procese kartais gal ji ir nustebinant neįprastais charakteriais keblėnėse situacijose, ar viena kita nesitiktė šiko atomazga... Visa programa, žinoma, bus nauja, o taip pat, kaip pamatysite, gerokai skirtinga nuo ligiolinių ir savo forma, ir turiniu.

— Kaip ir anksčiau, daugiausia medžiagos pastatymams turbūt būsime paruošę Jūs Pats. Iš kur sėmėtės ši kartą įkvėpimo? Kokius šaltinius ir tekstus naudojote? Kaip sekėsi šitas parengiamasis, o tačiau gal svarbiausias spektaklių ruošos darbas?

— Dalis šio klausimo lyg ir atsakytą pačių pirmuoju jūsų teigimu. Jeigu reiktų laukti įkvėpimo ar stipresnės pagalbos iš šalies, nė viena Antro kaimo programa nebūtų buvusi sudaryta. Idėjos šikams visada kaupiasi per ilgą laiką ir dūla kur nors pakėse, užrašų knygutėse ar sąmonės labirintuose, kol išskyla paviršiu, kokio nors išorinio impulso pažadintos. Taip ir ši kartą... Pradėjus, paruošiamasis darbas jau vyko, palyginus, gana sklandžiai, turint omenyje, kad repetavome per visą vasarą, taigi ne vien per didžiausius karščius, bet taip pat vienam ar kitam vaidintojui nuolat pradingstant atostogoms. Tačiau šiaip jokių pertraukų nebuvo.

— Ar bus šių metų programoje literatūrinių gabalų kaip, pavyzdžiui, praėjusiais metais Vinco Krėvės apsakymas „Išsibare“ ir Kazio Binkio poema „Tamošius Bekepuris“? Ar daugiau bus šiuolaikinių aktualijų — tiek iš šios, tiek iš tos šalies, tiek iš „tarybinės tikrovės“, o taip pat ir intymių vaizdėlių — jaunimo problemų, tėvų ir vaikų santykių rishmo? Ar bus „radijo — video“ programos „žinių ir pranešimų“ — publikos taip mėgiamų skaidrėmis iliustruotų trumpų gabalėlių? Ar bus ir „slepstiko“?

— Visą naujosios programos antrąją dalį sudaro Mariaus Katiliškio paskutinio rinkinio paskutinio apsakymo „Kaip surandamos žmonos“ inscenizacija, kurią mes pavadiname „Lietuviai Vakaruose“. Beje, tąja tema dailininkas Vincas Lukas sukūrė ir šių metų mūsų plakata. Apsakymą jau skaitėm šių metų pavasarį Jaunimo centre vienoje vakaronėje, Chicago's publiką leidėjams supažindinant su knyga *Išėjęs negrįžti* apie Mariaus Katiliškio gyvenimą ir kūrybą. Tai nuotaikinga ir nuotykinga poros šio krašto lietuvių ateivių istorija, kurią mes bandome daugiau vizualiai atpasakoti... Pirmoji dalis bus mūsiškiam vienetui daugiau įprastinės formos, o išsiskirs tuo, kad veik visą ją sudaro bendros tematikos ciklas „Kriminalinės istorijos“, užsibaigiantis keturių paveikslų detektyvine minipjese „Žmogžudystė Lemonte 1956“, kurioje, kalbant sulietuvintais čionykščiais terminais, svarbesnis už „smogiamąją eilutę“ („punch line“) yra atsakymas į klausimą „kas tai padarė?“ („who done it?“)...

Jaunimo problemos, tėvų ir vaikų santykiai, ar mūsiškio gyvenimo aktualijos atsispindės (tegul ir paviršutiniškai) tik pirmos dalies baiginiame vaidelyje, parodijuojančiame čionykštės televizijos programą... Nenorėdamas išduoti per daug tegul ir ne taip jau didelių „siurprizų“, kitas detales gal geriau nutylėsiu...

ANTRAS KAIMAS — 1987: Vida Gilvydienė, Romas Stakauskas, Eugenijus Butėnas, Algirdas Titus Antanaitis (prievaizda), Indrė Toliušytė, Edvardas Tuskenis ir Alida Vitaitė, pasirodę Laukinių vakarų užkariavimui, sudarėniam beveik pusę naujos programos, kuri vyks Playhouse salėje š.m. spalio 10, 11, 17, 18 ir 24 d.

Nuotrauka Larry Naples

metais mums talkininkavusi aktorė ir režisierė Dalia Juknevičiūtė-Mackuvienė. Kiti maži apvalūs staliukai užsiliko dar nuo senų gerų Arnoldo Giedraičio teatrinės kavinės laikų. Mūsų naudojamos kėdės yra skolinamos iš salės, o taburetės — nuo baro. Vieną kitą baldą, reikalingą, kuris nors atsivežam iš namų... Dar liūdnėsnę padėty yra apšvietimo klausimas. Kadangi Playhouse ikūrėjas ir pirmasis savininkas pora metų toje pat scenoje dirbo ir su savo teatru, jisai nuolat papildydavo scenos apšvietimo sistemą, kuria ir mums leisdavo naudotis. Vienu metu, šalia kuklaus, bet pakankamai įvairaus ir spalvingo vidinio apšvietimo (flood lights) turėjom gal net tuziną pavienių individualiai kontroliuojamų išorinių prožektorių (spotlights). Dabar jau keletą metų teturime tik dvi vidinio apšvietimo lempas ir tris atskirus išorinius prožektorius. Kadangi juose spalvos filtrų vaidinant pakeisti negalim, tai sudėtingesnių efektų išgauti šviesomis nėra įmanoma. Kiekvieno atveju turime tenkintis tuo, kas yra. Gal ir gerai, nes gastroliuodami randame ir daug prastiau apšviestas scenas, kuriose tenka skubiai orientuotis. Šį kartą, mūsų reguliariam apšvietėjui Jonui Kaunui išvykstant atostogų kaip tik tuo metu, šviesos ir garso efektus pasivaduodami tvarkys dailininkas Vincas Lukas ir ilgametis buvęs antrakaimietis Juozas Kapačinskas, dabar įsigilinęs į naujas tėvo pareigas... Vienas

šeštadieniais, o kitas — sekmadieniais... — Be čekaginių spektaklių ši rudenį taip pat keliame sparnus į kitas lietuvių kolonijas, išsiugusias sodraus lietuviško kaimo humoro. Papasakokite, kur vykstate ir ką ten mūsų tautiečiams parodysite.

— Tuoj po čekaginių spektaklių vykstame į Torontą, kur sekmadienį, lapkričio 8 d. pasirodysim su pernykšte programa, ją šiek tiek pertvarę ir keletą numerių pakeitę daugiau dėl sudėties ir vietos pasikeitimų. Dėl šios išvykos buvo susitarta dar šių metų pradžioje, todėl joje dalyvauja ir Jūratė, o Romas Stakauskas perims Arvydo roles. Alida, turėdama mažiausiai vaidmenų, tvarkys ir šviesos bei garso efektus... Gaila, kad su ta pernykšte programa plačiau pažinėti neteko, nors kiekvieną jos dalį atskirai statėm dar kelių čekaginių renginių programose.

— Kitais metais Antras kaimas šves savo egzistencijos 25 metų sukaktį — Viešpatie, kaip mes visi senstame ir kaip laikas bėga! Rodos, tik anądien stebiu ir gir-džiu Fidel Castro (Kazį Almeną), rėkiantį: „Cuba, sil Janki — no!“ Nors tai reiškia, kad ir kitais metais vėl su tais pačiais klausimais pas Jus skversimės, tačiau garantuotina, kad skaitytojai iki tada bus Jūsų išvalgas pamiršę, todėl pasakykite: kokia Antro kaimo nepavargimo paslap-tis?

— Sidabrinį jubiliejų iš tikrųjų jau ne kartą apšnekejome ir ji at-

Algimanto Kezio nuotrauka. Piešinys ant namo sienos Zueriche, Šveicarijoje. 1987. (Iš rengiamos Lietuvių fotografų išvijoje metinės parodos Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje. Paroda bus atidaryta penktadienį, spalio 23 d., 7:30 v.v., ir vyks iki lapkričio 1 d. Paroda rengia Badrio vardo Lietuvių foto archyvas.)

Jonas Gintaris

Eilėraščiai iš Lietuvos

TIESOS PERIPETIJOS

Nors ir sakytų kas, kad balta ten, kur juodžiausia iš tiesų, mokek laikyti veidą šalta, beklausant paistymų visu.

Talkon pakvietęs protą sveika, gebėk atskirti nuo pelų brandžiausius grūdus ir (taip reikia) nesusidėti su melu.

Juk šiandien melas turi kojas ir šimtą slibino galvų: nukirtus vieną, dešimt stoja — labai jau rėkiančių spalvų!

Neliaupsink tų galvų, bičiuli, (ir pirštų velniškai ilgų), net jei per šurmuli didžiuli netektum duonos ir... draugu.

Už dvasios vertę, vardą gerą negaila bet kokios kėdės: vargu ar tau sėdėti dera, kur vien tik „angelai“ sėdės...

1985.V.14

VILTIS

Iš baltaskarių pamiškių, Iš vienkienų šerkšnotų Ristinaq sau pasišaukiu — Jaunystėje balnotą.

Vilties žvaigždė šviesi šviesi, Ji regint suplevena: Aš aplankysiu ilgesy Gimtine savo seną.

Bejėgiai bus pūgų delnai Sniegais užžerti kelią: Atrasiu — kurstomą tenai Žilos mamos — ugnelę...

1979.I.6

švesti galvojame kiek galėdami didingiau, nes tai gal ir bus jau paskutinė proga susiburti krūvon visai plačiai išsibarsčiusiai Antro kaimo šeimai. Su ja kontaktus pradėsim vėl megzti po šio sezono programos ir Toronto gastroliu. Apie „nepavargimą“ ar „atsisau-ninimą“ kalbėti vargu ar betinka daug ką priešingon pusėn nušnekėjus...

— Turbūt planuojate tą sukaktį paminėti Antram kaimui būdinga ekstravaganza, kaip ir dvidešimtmetį minint. Gal leistumėte nors pro plyšėlį jau dabar pamatytį, kas tada dėsīs Jūsų pastogėje ir ko jau dabar galime pradėti laukti?

— Vis dar neprarandu vilties scenoje viename gabale parodyti sudėtingą ateivio („dypuko“)

gyvenimo odisėją, nuo pasitraukimo iš Lietuvos, stovyklinio laikotarpio iki isikūrimo šiame krašte, šeimos sukūrimo, vaikų ir anūkių... Tam ir panaudočiau visus dar nesibijančius angažuo-tis antrakaimiečius... Galvojame ir apie knygą, gausiai iliustruotą pastatymų nuotraukomis, programomis ir plakatais, kurios turinio didžiąją dalį sudarytų kiekvienos programos būdin-giausių šikų tekstai...

— Dvidešimt penkerių metų sukakties slenkstyje, žvelgdami atgal į nueitą karjerą, ar galėtumėte pasakyti, kad padėjote humoro pagavai, nors ir labai palengva, vystyti mūsų visuomenėje? Pavyzdžiui, ar publika per tiek laiko darėsi vis primlesnė Jūsų sąmojo markei? Ar leidžia šiandien Jums tai, ko anksčiau gal nenorėdavo leisti? Ar sekėsi auklėti rimtus, kultūringus mūsų išeivijos visuomenės narius ir dar aukštesnę kultūros pakopą — kur ne tik įstengti, bet ir mielai juokiamasi iš savęs pačių?

— I pirmuosius šios grupės du klausimus atsakysiu: — Manau, kad taip. I trečiąjį: — Jokių leidimų iš nieko niekada neprasėme ir nemanome prašyti... I visuomenės auklėtojus niekada nepretendavome, o juokėmės iš savęs pačių, nes nė vienas nesame laisvas nuo ydų, kurias pašiepame... Humoro tradicijos lietuviams, ypač vyresniesiems, lyginant juos su šio krašto žmonėmis, dar vis labai trūksta, kas labai akivaizdu ir mūsų pastatymų recenzijose, ypač kada jas rašo konservatyvesnieji... Iš savęs juoktis jiems dar labai sunku...

— O Jūs patys, kokio tobulėjimo per tą laiką siekėte savo kolektyvo narių vaidyboje, inscenizacijose, bendrų siekių realizavime? — Žinoma, kad siekiame, bet tai jau daugiau individualios pastangos ir apie jų rezultatus kalbėti ar

Nemunas

Nuotrauka Vytauto Augustino

NUO SKARDŽIO

Nuo skardžio Nemunas matyti (Toks pilnas paslapčių), Pušynai dunkso, sustatyti Už nuošliaužų stacių.

Subrido maudytis žilvičiai Ties posūkiu antai, Kur žiogas pievoj traukia smičių — Net plyšoja laukai.

Po kojom upė kunkuliuoja — Verpetų prisukta. Staiga supjausto versmę kuoją Ties pat akmens kakta.

Ir vėlėi sugražina rimti Pavasario dieną.

Kažkur toli suskumba gimti Lietuviška daina.

1986.V.17

Jonas Gintaris yra Lietuvoje rašančio poeto slapyvardis. Jo pirmą eilėraščių rinkinį *Žodžiai nuo Nemuno* 1985 metais išleido Nemunas Publications, P.O. Box 1705, Stuart, Florida 34995. Jis gaunamas pas leidėjus ir „Drauge“. Kaina — 8 dol.

apie sėkmingumą spėlioti, bent šiuo metu iš mano pusės, būtų ir rizikinga, ir pretenzinga, nors savo nuomonę neabejotinai turiu... Reikia nepamiršti, kad beveik visų mūsų vaidintojų patys produktyviausi metai praleisti kolektyve yra tie patys, kurie daugiausia reikalauja iš individo karjeros ir kuriamos šeimos atžvilgiais. Iš Antro kaimo pasirodymų, deja, nė vienas duonos nevalgom...

— Nors tai gal ir netinka Antram kaimui, bet pokalbį norėtusi baigti labai rimtai. Praėjusių metų spektaklius Chicagoje recenzuodamas „Draugo“ priede Mykolas Drunga rašė, kad Antras kaimas ne tik linksmina, bet ir moko. Tai renesanso laikų visokio meno paskirties apibrėžtis. Kad Jūs mums linksminatė, mes žinome ir be paaiškinimų, bet norėtusi iš Jūsų pačių patirti: ko Jūs siekiate mus pamokyti?

— Nors tau ranka tos recenzijos ir nežinau kokiame kontekste mūsų mėgiamiausias recenzentas taip pasakė, bet jeigu jis šitaip sakė, tai taip ir yra... O mums geriau derėtų atsakyti televizijos programą imituojančio šikco veikėjos Malvinos Gaigalaitės žodžiais: „Kur šiandien stovėtų šio krašto jaunimas, jeigu ne „Meilės sankabis“? Žinoma, ir senimas nemažiau jam skolin-gas... Ir aš pati viską iš „Meilės sankabio“ išmokau... Ir apie meilę, ir apie seksologiją...“

— Antro kaimo prievaizdai Algirdui Titui Antanaičiui dėkojame už pokalbį. Antro kaimo šių metų rudens sezono spektakliai vyks įprastinėje Playhouse salėje šeštadieniais — spalio 10, spalio 17 ir spalio 24 (pradžią 8 v.v.), o taip pat sekmadieniais — spalio 11 ir spalio 18 (pradžią 6 v.v.). Bilietai į visus spektaklius gaunami Vaznelių parduotuvėje (Gifts International).

(koresp.)

